vohnyu, pidpysanyy 5 veresnya v Mins'ku — The published text of the Minsk ceasefire OSCE published the text of the protocol on ceasefire signed on 5 September in Minsk. [Online] September 7th 2014. Available from: http://www.depo.ua/ukr/politics/opublikovan-tekst-minskogo-soglasheniya-o-prekrashchenii-ognya-07092014093400. [Accessed: 19th December 2015]. (In Ukrainian).

9. *Ukrayins'ka Pravda — Ukrainian Truth.* (2015) Kompleks zakhodiv z vykonannya mins'kykh uhod. Povnyy tekst — The set of measures to implement the agreements Minsk. Full Text. [Online] February 12th 2015. Available from: http://www.pravda.com.ua/articles/2015/02/12/7058327/?attempt=1. [Accessed: 19th December 2015]. (in Ukrainian); CENZOR. NET. NOVOSTI — TSENZOR. NET. NEWS (2015*) Kombat 81-j brigady Mamaj: «V Debal'cevo byl «kotel», moja gruppa — bez poter', no gde poterjali upravlenie — posledstvija plachevnye» — Combat of Brigade Mamaj: «In Debalcevo was a» pot «, my group — no losses, but which lost control — dire consequences»*. [Online] May 14th 2015. Available from: http://censor.net.ua/news/336045/kombat_81yi_brigady_mamayi_v_debaltsevo_byl_kotel_moya_gruppa_bez_poter_no_gde_poteryali_upravlenie. [Accessed: 14th May 2015]. (In Russian).
10. TILIZHENKO, V. (2015) *Hronologija razvala dobrovol'chesko-volonterskogo dvizhenija — Chronology of the collapse of the Volunteer, volunteerism*. [Online] August 1st 2015. Available from: Tsenzor.net. Blogs http://censor.net.ua/blogs/778/hronologiya_razvala_dobrovolchesko_volonterskogo_dvijeniya. [Accessed: 19th December 2015]. (In Russian).
11. GORDON. CLUB READERS NEWS (2015) *Tjagnibok: Regionaly ne sidjat, ubijcy Nebesnoj sotni izbezhali nakazanija, a nacionalistov brosajut za reshetku! — Tyagnibok: Regionals do not sit, hundreds of Heaven killer escaped punishment, and the nationalists are put behind bars!* [Online] September 12th 2015. Available from: http://gordonua.com/news/politics/Tyagnibok-Regionaly-ne-sidyat-ubiycy-Nebesnoy-sotni-izbezhali-nakazaniya-a-nacionalistov-brosayut-za-reshetku-97613. [Accessed: 19th December 2015]. (In Russian).
12. *Ukrayins'ka Pravda — Ukrainian Truth* (2015) U sylovykiv pid VR kynuly boyovu hranatu: desyatky poranenykh — In security forces in parliament the threw grenades, dozens injured [Online] August 31st 2015. Available from: http://www.pravda.com.ua/news/2015/08/31/7079630/. [Accessed: 19th December 2015]. (In Ukrainian).
13. LEUSENKO, O. (2015) Postavljat' jelektrojenergiju okkupirovannomu Krymu Ukraina ne imeet prava. Takov Zakon — Supply of electricity to the occupied Crimea, Ukraine has no law. This is the law. *LiveJournal*. [Online] November 26th 2015. Available from: http://olegleusenko.livejournal.com/3406575.html. [Accessed: 19th December 2015]. (In Russian).

14. PLACHINDA, G. (2015) *Jurij Butusov: My dumali, chto Poroshenko stajer, a on — akrobat, idushhij po zherdochke cherez propast' — Yuri Butusov: We thought that Poroshenko stayer, and he — acrobat walking on a perch over the abyss.* [Online] November 27th 2015. Available from: http://iamir.info/yurij-butusov-my-dumali-chto-poroshenko-stajer-a-on-akrobat-idushhij-po-zherdochke-cherez propast/#ixzz3umrSWoze. [Accessed: 19th December 2015]. (In Russian).

Надійшла до редакції 21 грудня 2015 р.

УДК 94:342.413(477)«1990.07.16-1993.11»-021.51

В. О. Трохимець

ВІДОБРАЖЕННЯ ПЕРШОГО ЕТАПУ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ ВІД 16 ЛИПНЯ 1990 РОКУ ДО ЛИСТОПАДА 1993 РОКУ НА СТОРІНКАХ ГАЗЕТНИХ ВИДАНЬ

Одеський національний політехнічний університет,
пр-т Шевченка, 1, м. Одеса, 65044, Україна

Трохимець Вікторія Олександрівна, аспірантка кафедри історії та етнографії України, e-mail: victoritatarova@gmail.com

АНОТАЦІЯ

28 червня 1996 року відбулася важлива історична подія в житті українців — день прийняття Основного Закону незалежної України. Нова Конституція остаточно закріпила правові основи нашої держави, її суверенітет і територіальну цілісність.

Зрозуміло, що Конституція України не писалася за один день. Конституційний процес був явищем, яке розтягнулося на декілька років і в певній мірі продовжується досі.

У статті ставиться за мету розглянути перший етап конституційного процесу в Україні, який тривав від 16 липня 1990 року до листопада 1993 року. Саме на цьому етапі розпочалася кропітка робота з підготовки проекту нової Конституції України.

У суспільстві та серед політиків не було єдності щодо того яким має бути Основний Закон України. Дискусії виникали в процесі обговорення кожного проекту Конституції. Восени 1993 р. конституційний процес загальмувався. Далася взнаки політична ситуація, що склалася на той час у нашій державі. Загострилися відносини між законодавчою і виконавчою владами.

Ключові слова: *Конституція; Верховна Рада; Конституційна комісія.*

© Трохимець В. О., 2015

В. А. Трохимец

ОТОБРАЖЕНИЕ ПЕРВОГО ЭТАПА КОНСТИТУЦИОННОГО ПРОЦЕССА В УКРАИНЕ ОТ 16 ИЮЛЯ 1990 ГОДА ПО НОЯБРЬ 1993 ГОДА НА СТРАНИЦАХ ГАЗЕТНЫХ ИЗДАНИЙ

Одесский национальный политехнический университет,
пр-т Шевченко, 1, г. Одесса, 65044, Украина

Трохимец Виктория Александровна, аспирантка кафедры истории и этнографии Украины, e-mail: victoritatarova@gmail.com

АННОТАЦИЯ

28 июня 1996 года произошло важное историческое событие в жизни украинцев — день принятия Основного Закона независимой Украины. Новая Конституция окончательно закрепила правовые основы нашего государства, его суверенитет и территориальную целостность.

Конституция Украины не писалась за один день. Конституционный процесс представлял собой явление, которое растянулось на несколько лет и в определенной степени продолжается до сих пор.

В статье поставлена цель рассмотреть первый этап конституционного процесса в Украине, который длился от 16 июля 1990 по ноябрь 1993 года. Именно на этом этапе началась кропотливая работа по подготовке проекта новой Конституции Украины.

В обществе и среди политиков не было единства относительно того, каким должен быть Основной Закон Украины. Дискуссии возникали в процессе обсуждения каждого проекта Конституции. Осенью 1993 года конституционный процесс застопорился. Сказалась политическая ситуация, сложившаяся в то время в нашей стране. Обострились отношения между законодательной и исполнительной властями.

Ключевые слова: *Конституция; Верховная Рада; Конституционная комиссия.*

V. O. Trohymets

DISPLAYING THE FIRST STAGE OF THE CONSTITUTIONAL PROCESS IN UKRAINE FROM JULY 16, 1990 TO NOVEMBER, 1993 ON THE NEWSPAPERS' PAGES

Odessa National Polytechnic University,
1, Shevchenko Avenue, Odessa, 65044, Ukraine

Trohymets Victoria Oleksandrivna, Postgraduate student of the Department of History and Ethnography of Ukraine, e-mail: victoritatarova@gmail.com

ABSTRACT

The June 28, 1996 is an important historic event in the Ukrainians' life — the date of adoption of the Fundamental Law of the Independent Ukraine. The new Constitution finally consolidated the legal framework of our country, its sovereignty and territorial integrity.

The Constitution was not written during a day. The constitutional process is a phenomenon that has lasted for several years, and, to some extent, has been continuing up to this day.

The purpose of the article is consideration of the first stage of the constitutional process in Ukraine, which lasted from July 16, 1990 to November, 1993. In this period the painstaking work on the drafting of the new Constitution of Ukraine has been started.

In a society and among politicians there was no unity as to what should be the Fundamental Law of Ukraine. Discussions emerged during consideration of each Constitution draft. In autumn 1993, a constitutional process has stalled. It was then affected by political situation in our country. Relations between the legislative and executive authorities have been sharpened.

Key words: *Constitution; Parliament; the Constitutional Commission.*

Відразу після здобуття Україною незалежності постало питання про прийняття Основного Закону, який закріпив би якісно нові зміни у державі та суспільстві. Конституція України 1996 р., яка є надійним засобом ствердження суверенної України у світовому співтоваристві, розроблялася протягом майже п'яти років. Перші роки незалежності нашої країни були найскладнішими, але водночас найважливішими в конституційному процесі.

Практично до кінця червня 1996 року Україна жила за Конституцією УРСР 1978 р. Конституція такого змісту почала

входити в суперечність з новими реаліями життя країни і потребувала радикальних змін. Спочатку Верховна Рада обрала шлях внесення змін та доповнень до неї, а паралельно відбувався процес вироблення нового Основного Закону.

Конституційний процес був явищем, яке розтягнулося на декілька років і в певній мірі продовжується досі, оскільки Верховна Рада час від часу вносить до Основного Закону України певні зміни та доповнення. Питання ролі преси в новітньому конституційному процесі України ще не стало предметом глибоких наукових досліджень, але процес і його значення є цікавою темою для розгляду як серед істориків, так і серед вчених інших спеціальностей. Розробкою даної проблематики займаються В. П. Авсєєвич [1], А. Г. Слюсаренко, М. В. Томенко [2] та ін.

В. П. Авсєєвич розглядає роль Верховної Ради України в конституційному процесі, використовуючи при цьому історичний підхід. А. Слюсаренко та М. Томенко провели значну роботу зі збору документів та осмислення місця нової Конституції України в контексті історії українського конституціоналізму.

В статті ми ставимо за мету проаналізувати перший етап конституційного процесу на основі матеріалів газетних видань. Публікації в пресі не лише наповнені інформацією про важливі суспільно-політичні події, але й багаті на колоритні та щирі відгуки читачів, це і викликає особливу цікавість при вивченні даного питання.

Перший етап сучасного конституційного процесу в Україні охоплює період від 16 липня 1990 року до листопада 1993 року. На першому етапі розпочалася робота з підготовки проекту нової Конституції України.

Початок конституційному процесу поклало ухвалення Верховною Радою 16 липня 1990 р. Декларації про державний суверенітет України. Подія, яка сталася 16 липня, була названа доленосною для українського народу, про що свідчать численні відгуки читачів на сторінках преси. Спираючись на Декларацію, Парламент утворив у жовтні 1990 р. конституційну комісію, яку очолив Леонід Кравчук. Комісія мала розробити проект концепції Основного Закону.

Не останньою подією в процесі становлення конституційного процесу став Всенародний референдум, що відбувся 17 березня 1991 року. Референдум був безпосередньою можливістю взяти участь у вирішенні надзвичайно важливого державного питання про майбутнє Союзу Радянських Соціалістичних Республік. На першій шпальті однієї з районних газет Одеської області можна ознайомитися з інформацією про підготовку України та українців до цієї події. У республіці було створено 27 округів і 34 тисячі виборчих дільниць для голосування. Бюлетені видавали тільки після пред'явлення документа, що засвідчує особу. Причому вперше в нашій практиці кожний повинен був розписатися в спеціальній графі списку. Час голосування — 17 березня 1991 року, з 7 до 20 години за місцевим часом. За такими ж правилами проводилося і опитування населення УРСР. Учасники референдуму мали відповісти на наступне питання: «Чи згодні Ви з тим, що Україна має бути у складі союзу радянських суверенних держав на засадах Декларації про державний суверенітет України?» [3, с. 1]. В свою чергу, в союзному бюлетені референдуму постало запитання: «Чи вважаєте Ви необхідним збереження СРСР як оновленої федерації рівноправних суверенних республік, в якій повною мірою гарантуватимуться права і свободи людини будь-якої національності?» [4]. На перше питання «так» відповіли 70,2 %, на друге — 80,2 % громадян, що взяли участь у референдумі. Незважаючи на те, що більшість українців проголосували за збереження СРСР, в той самий час на 10 % більше громадян підтримали Декларацію про державний суверенітет. Що стало ще одним кроком на шляху до політичних змін.

Через два місяці, 22 травня 1991 р. Верховна Рада розглянула концепцію нової Конституції і доручила комісії з розробки нової Конституції доопрацювати її з урахуванням підсумків обговорення і внести на схвалення Верховної Ради, яке й відбулося 19 червня 1991 р. [5, с. 19]. У червні 1991 р. концепцію нової Конституції було затверджено та розпочалася робота над її проектом. Перший проект з'явився ще в листопаді 1991 року, тобто у термін, передбачений Верховною Радою під час затвердження концепції.

Варто зазначити, що у ході обговорення концепції виявилися різні підходи до окремих її положень. Зокрема, активно дебатувалися питання щодо назви нашої держави («Україна», «Республіка Україна», «Українська Радянська Республіка»),

форми державного правління (президентська або парламентська), структури Верховної Ради (одно- чи двопалатна), місця і призначення прокуратури тощо.

Принципові корективи було внесено до проекту після проголошення Акту про незалежність України, який був схвалений 24 серпня 1991 року конституційною більшістю голосів Верховної Ради — 346 народних депутатів «за», 4 — «проти», при незначній групі тих, що утрималися [6, с. 10].

Прийняття Акту, за словами В. М. Литвина, відбувалося в умовах, коли під дією зовнішніх чинників суверенітет України опинився під реальною загрозою. З огляду на це 24 серпня 1991 р. в Києві розпочала роботу позачергова сесія ВР УРСР. З доповіддю про політичну ситуацію в країні виступив Голова Верховної Ради України Л. Кравчук. Зі співдоповідями виступали народні депутати О. Мороз — від більшості та І. Юхновський — від опозиції. У доповіді й співдоповідях висловлювалася єдина думка про необхідність вжити рішучих заходів щодо захисту суверенітету України [7].

Подія такого масштабу викликала широкий резонас серед українців. Сторінки преси майоріли відгуками читачів стосовно нового статусу України. Кандидат філософських наук М. Мацюк опублікував в газеті «Чорноморські новини» статтю з назвою «Незалежність і відродження». В статті автор не приховує радість і патріотичне піднесення стосовно події, яка мала місце 24 серпня 1991 року [8, с. 1].

Внаслідок проголошення Акту змінилися і багато положень парламентської концепції Конституції. З цього часу розбудова правового поля у незалежній державі повинна була здійснюватися на власній основі.

На всенародному референдумі 1 грудня 1991 року 90,32 % громадян України підтримали Акт проголошення незалежності України. 1 грудня українці обирали також свого першого Президента. Л. Кравчук посів перше місце на виборах в усіх областях, за винятком трьох областей Галичини, де перемогу здобув головний суперник Кравчука, тодішній голова Львівської обласної ради В'ячеслав Чорновіл. Опозиція не змогла виставити єдиного кандидата, тому, крім Чорновола, на вибори йшли ще чотири опозиційні кандидати — Левко Лук'яненко, Леопольд Табурянський, Ігор Юхновський та Володимир Гриньов [9, с. 1].

Леонід Кравчук в ексклюзивному інтерв'ю для «Іншого боку» прокоментує той період такими словами: «Акт був проголошений. Але нас не визнавали… Ніхто… Всі чекали, що буде з Радянським Союзом і як поставиться народ до дії Верховної Ради. І тільки після 1-го грудня, коли проголосували на референдумі за Акт про Державну Незалежність більше 90 % українців, — то стало зрозумілим, що стали державою» [10].

Перед новообраним керівництвом України постало стратегічне завдання — відновлення державності, закладення і зміцнення її основ. Одним з найважливіших питань залишалися розробка і затвердження Основного Закону, адже стало абсолютно зрозуміло, що, ставши незалежною, Україна не могла продовжувати керуватися старою Конституцією.

Слід звернути увагу на проект Основного Закону, який був розроблений робочою групою Л. П. Юзькова. Цей проект після відповідних доповнень та численних експертиз 5 червня 1992 р. був ухвалений Конституційною комісією і винесений на розгляд Верховної Ради України. В ньому було уточнено форму державного правління: пропонувався варіант двопалатного парламенту під назвою «Національні Збори» у складі Ради Депутатів (нижня палата) й Ради Послів (верхня палата). 1 липня 1992 р. Верховна Рада України ухвалила постанову про винесення розробленого конституційною комісією проекту Конституції України до 1 листопада 1992 р. на всенародне обговорення [11]. За декілька місяців до комісії надійшло майже п'ятдесят тисяч зауважень і пропозицій.

Результатом всенародного обговорення і роботи конституційної комісії став новий проект Конституції. У вересні 1993 р. Верховній Раді передали вже третій проект Основного Закону. У цьому варіанті документа Президент вважався лише главою держави, а це вже істотно впливало на форму державного правління, проголошену в Декларації про державний суверенітет і передбачену в концепції нової Конституції [12, с. 17]. У листопаді 1993 р. проект допрацювали і у ньому вже йшлося про президентсько-парламентську республіку.

Кандидат юридичних наук Ю. Оборотов, доцент Одеського державного університету, ознайомив читачів газети «Юг» зі змістом нового проекту. Новий варіант Основного Закону закликав українців до життя в демократичній правовій державі. Це

уточнення, з точки зору сучасних вимог до держави, має суттєве значення. Воно повністю відповідає Декларації про державний суверенітет України. В цілому проект Конституції України набув більшу узгодженість і самобутність. Але він втратив окремі демократичні положення, які вельми значущі як для України в цілому, так і для кожного її громадянина [13, с. 2].

Про недоліки цього документу свідчать й інші статті з критикою. Процитуємо влучний вислів, який не втратив своєї актуальності по сьогоднішній день: «Сумнівним і небезпечним здається мені, коли в статті 7 на один рівень із державною українською ставляться ще якісь «офіційні» мови. Від депутатів та посадових осіб усіх рангів, крім Президента України, чомусь не вимагається знання української мови» [14, с. 1].

Незважаючи на старання і наполегливу працю членів конституційної комісії, жоден з проектів Конституції не здобув підтримки депутатів. Саме цими подіями практично завершується перший етап конституційного процесу України. Восени 1993 р. конституційний процес загальмувався. Далася взнаки політична ситуація, що склалася на той час у нашій державі. Загострилися відносини між законодавчою і виконавчою владами. Розпочалася підготовка дострокових виборів до Верховної Ради і виборів Президента. Як відомо, вибори до Верховної Ради відбулися у березні, а вибори Президента — у червні 1994 року. Чинною на період застою конституційного процесу залишалася Конституція УРСР 1978 р., до якої було внесено понад дві сотні поправок.

Література та джерела

1. Авсєєвич В. П. Верховна Рада у конституційному процесі в Україні. 1990–1996 рр.: автореф. дис. … канд. іст. наук: 07.00.01 / В. П. Авсєєвич; Запоріз. держ. ун-т. — Запоріжжя, 2002. — 19 с.
2. Слюсаренко А. Г. Історія української Конституції / А. Г. Слюсаренко, М. В. Томенко — К.: Право, 1997. — 187 с.
3. Шершель Л. 17 березня — Всенародний референдум / Л. Шершель // Радянське село. — 1991. — № 31. — С. 1.
4. Лук'янов А. Постанова Верховної Ради СРСР № 1910-I від 16.01.91. Про організацію та заходи для забезпечення проведення референдуму СРСР у питанні про збереження Союзу Радянських Соціалістичних Республік [Електронний ресурс] / А. Лук'янов // Відомості Верховної Ради СРСР. — 1991. — № 4. — С. 87. — Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v1910400–91 — Дата звернення: 23–09–2015.

5. Колінько Т. М. Підготовка і прийняття Конституції України 1996 року / Т. М. Колінько, Л. Г. Олексієнко // Шлях до конституції. — Гадяч: Гадяцьке районне управління юстиції, 2013. — Розд. 4. — С. 15–33.
6. Маковська Н. В. Акт проголошення незалежності України — унікальний документ Національного архівного фонду / Н. В. Маковська // Архіви України. — 2011. — № 4(274). — С. 5–10.
7. Литвин В. М. Акт проголошення незалежності України [Електронний ресурс] / В. М. Литвин // Енциклопедія історії України: Т. 1: А–В / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін.; НАН України. Інститут історії України. — К.: Наукова думка, 2003. — 688 с.: іл. — Режим доступу: http://www.history.org.ua/?termin=Akt_proholoshennia — Дата звернення: 11–11–2015.
8. Мацюк М. Незалежність і відродження / М. Мацюк // Чорноморські новини. — 1994. — № 67. — С. 1.
9. Кандидати у президенти. Кому виявимо довір'я? // Деснянська правда. — 1991. — № 225. — С. 1.
10. Кравчук Л. М. Референдум 1 грудня — крапка над СРСР [Електронний ресурс] / Л. Кравчук // Четверта Влада. Інформаційно-політичний портал. — 2011. — 1 грудня. — Режим доступу: http://4vlada.net/partii-lidery/l-kravchuk-referendum-1-grudnya-krapka-nad-srsr — Дата звернення: 20–09–2015.
11. Плющ І. С. Постанова Верховної Ради України від 01.07.1992 № 2525-XII. Про проект нової Конституції України [Електронний ресурс] / І. С. Плющ; Верховна Рада України. — Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2525–12 — Дата звернення: 19–09–2015.
12. Мацюк А. Прийняття нової Конституції України 1996 року, її передумови та перспективи конституційної реформи / А. Мацюк // Віче. — 2013. — № 4. — С. 15–20.
13. Оборотов Ю. Проект Конституции Украины: более самобытен и менее демократичен / Ю. Оборотов // Юг. — 1993. — № 193. — С. 2.
14. Охріменко Г. Проект Конституції України повторює помилки нашої сьогоднішньої влади / Г. Охріменко // Народна газета. — 1993. — № 42(123). — С. 1.

REFERENCES

1. AVSYEYEVYCH, V. P. (2002) *Verkhovna Rada u konstytutsiynomu protsesi v Ukrayini. 1990–1996 rr. — Parliament in the constitutional process in Ukraine 1990–1996*. Summary of PhD thesis. Zaporizhzhya: Zaporizhzhya National University. (In Ukrainian).
2. SLYUSARENKO, A. G. & TOMENKO, M. V. (1997) *Istoriya ukrayins'koyi Konstytutsiyi — History of Ukrainian Constitution*. Kyiv: Pravo. (In Ukrainian).
3. SHERSHEL', L. (1997) 17 bereznya — Vsenarodnyy referendum — March 17 — National referendum. *Radyans'ke selo — The Soviet village*. No 31. p. 1. (In Ukrainian).

4. SSSR. *Postanova Verkhovnoyi Rady SRSR N 1910-I vid 16.01.91. Pro orhanizatsiyu ta zakhody dlya zabezpechennya provedennya referendumu SRSR u pytanni pro zberezhennya Soyuzu Radyans'kykh Sotsialistychnykh Respublik — Resolution of the Supreme Soviet of the SSSR N 1910-I of 01.16.91. On the organization and arrangements for the referendum of the SSSR in the matter of preserving the Union of Soviet Socialist Republics* (1991) [Online] Moscow: Kremlin. Available from: http: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v1910400–91. [Accessed: 23th September 2015]. (In Ukrainian).
5. KOLIN'KO, T. M. (2013). Pidhotovka i pryynyattya Konstytutsiyi Ukrayiny 1996 roku — The preparation and adoption of the 1996 Constitution of Ukraine. In: Kolin'ko, T. M. & Oleksiyenko, L. H. *Shlyakh do konstytutsiyi — Path to the constitution.* Hadyach: Hadyach District Department of Justice. p. 15–33. (In Ukrainian).
6. MAKOVS'KA, N. V. (2011) Akt proholoshennya nezalezhnosti Ukrayiny — unikal'nyy dokument Natsional'noho arkhivnoho fondu — Declaration of Independence of Ukraine — a unique document of the National Archival Fund. *Arkhivy Ukrayiny — The archives of Ukraine.* 4 (274). p. 5–10. (In Ukrainian).
7. LYTVYN, V. M. (1994) Akt proholoshennya nezalezhnosti Ukrayiny — Declaration of Independence of Ukraine. In: Smoliy, V. A. et. al. (eds.) *Entsyklopediya istoriyi Ukrayiny — Encyclopedia of History of Ukraine.* Vol. 1 A-B. Kyiv: Naukova dumka. (In Ukrainian).
8. MATSYUK, M. (1994). Nezalezhnist' i vidrodzhennya — Independence and revival. *Chornomors'ki novyny — The Black Sea news.* No 67. p. 1. (In Ukrainian).
9. *Desnyans'ka Pravda — Desnyans'ka truth* (1991) Kandydaty u prezydenty. Komu vyyavymo dovir»ya? — The presidential candidates. Whom to trust? No 225. p. 1. (In Ukrainian).
10. KRAVCHUK, L. M. (2011) *Referendum 1 grudnya — krapka nad SRSR — The referendum December 1 — point over the SSSR.* [Online] 1st December. Chetverta Vlada. Informatsiyno-politychnyy portal — Fourth Estate. Political Information Portal. Available from http: http://4vlada.net/partii-lidery/l-kravchuk-referendum-1-grudnya-krapka-nad-srsr [Accessed: 20th September 2015]. (In Ukrainian).
11. UKRAINE. P*ostanova Verkhovnoyi Rady Ukrayiny vid 01.07.1992 № 2525-XII. Pro proekt novoyi Konstytutsiyi Ukrayiny — Resolution of the Verkhovna Rada of Ukraine of 01.07.1992 No. 2525-XII. About the new Constitution of Ukraine* (1992) [Online] Kyiv: Parliament of Ukraine. Available from http: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2525–12. [Accessed: 19th September 2015]. (In Ukrainian).
12. MATSYUK, A. (2013) Pryynyattya novoyi Konstytutsiyi Ukrayiny 1996 roku, yiyi peredumovy ta perspektyvy konstytutsiynoyi reformy — The adoption of the new Constitution of Ukraine 1996, her preconditions and perspectives for constitutional reforms. *Viche — The Viche.* No 4. p. 15–20. (In Ukrainian).

13. OBOROTOV, Yu. (1993) Proekt Konstitucii Ukrainy: bolee samobyten i menee demokratichen — The draft Constitution of Ukraine: a more original and of less democratic. *Yug — The South.* No 193. p. 2. (In Russian).
14. OKHRIMENKO, G. (1993) Proekt Konstytutsiyi Ukrayiny povtoryuye pomylky nashoyi s'ohodnishn'oyi vlady — Draft Constitution of Ukraine repeats the errors of today's government. *Narodna gazeta — Folk Newspaper.* 42(123). p. 1. (In Ukrainian).

Надійшла до редакції 22 жовтня 2015 р.

УДК 94(477.74-25)«18»:94(495)«1821/1829»-054.73

О. О. Уварова

ПРОХАННЯ ЯК ДЖЕРЕЛО ДЛЯ РЕКОНСТРУКЦІЇ ДОЛІ ГРЕЦЬКИХ БІЖЕНЦІВ, ЯКІ ОПИНИЛИСЯ В ОДЕСІ В РЕЗУЛЬТАТІ ГРЕЦЬКОЇ ВІЙНИ ЗА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ 1821–1829 рр.

(за матеріалами Державного архіву Одеської області)

Одеський національний медичний університет,
пров. Валіховський, 2, м. Одеса, 65082, Україна

Уварова Олена Олександрівна, к. і. н., доцент кафедри суспільних наук, e-mail: uvarova@ukr.net

АНОТАЦІЯ

На підставі архівних документів подано відомості про прибуття в Одесу грецьких біженців, які рятувалися від переслідувань внаслідок Грецької революції 1821–1829 рр. Греки приїжджали не на вічне поселення, а перечекати лихоліття. Із здобуттям Грецією незалежності у 1830 р. більшість з них стала повертатися на батьківщину, звертаючись до уряду за допомогою. У проханнях переселенців на адресу Одеської грецької допоміжної комісії, створеної ще у 1821 р. для допомоги їм в облаштуванні, ними описуються їхні потреби, складна життєва ситуація, родинна історія, починаючи з обставин на батьківщині, що змусили їх втікати до Російської імперії. Прохання, як цінне джерело, дали змогу реконструювати долі цих біженців і продемонструвати повсякденність в умовах вимушеної еміграції, а діяльність допоміжної комісії і задоволення потреб проілюстрували заступницьку політику Російської імперії відносно християнських підданих Османської імперії.

Ключові слова: *прохання; грецькі біженці; Одеська грецька допоміжна комісія.*

© Уварова О. О., 2015